

Predstavitelia československej finančnej teórie a politiky v čase existencie Rakúsko – Uhorska a 1. Československej republiky / II. časť /

Representatives of Czechoslovak financial theory and policy at the time of the existence of Austria-Hungary and 1. Czechoslovak Republic /II. Part/

Peter BALÁŽI

Abstrakt

Cieľom príspevku je podať spôsobom komparatívnej analýzy pôsobenie dvoch predstaviteľov politického ako aj ekonomického života obdobia existencie Rakúsko – Uhorska a existencie 1. československej republiky. Jednotliví predstavitelia aj keď nemuseli byť konkrétne činní v období monarchie, ale vzdelanie v tom období dosahovali a pre každého z nich bol charakteristický nejaký prínos do formovania finančnej vedy. V komparatívnej analýze venujeme pozornosť najmä dvom vedcom a to Josefovi Drachovskému a Petrovi Zaťkovi.

Kľúčové slová :

Josef Drachovský, Peter Zaťko, národohospodársky obzor, národohospodárska veda, finančná veda

Abstract

The aim of the contribution is to make comparative analysis the action of two representatives of the political and economic life of the period of existence of Austria-Hungary and the existence of 1. Czech Republic. Individual leaders even though they did not have to be specifically active in the monarchy period, but the education in that period was achieved and, for each of them, was characterised by some contribution to the formation of financial sciences. In a comparative analysis, we pay attention to the two scientists, Joseph Drachovi and Peter Zaťko.

Keywords :

Josef Drachovsky, Peter Zaťko, Economic horizon, economic science, financial science

Úvod

V druhej časti príspevku popisujeme život od narodenia až po smrť dvoch najvýznamnejších vedcov tej doby. Predstavujeme si ich vzdelávanie, pracovné začiatky a najvýznamnejšie úspechy. Taktiež sa zameriavame na najvýznamnejšie publikácie týchto predstaviteľov, ktoré odrážajú ich politické názory a orientáciu. Okrem toho hodnotíme aj ich smerovanie v oblasti politiky, ktoré pretransformovali aj do svojich diel.

Komparatívna analýza prínosov Josefa Drachovského a Petra Zaťka pre finančnú vedu

Peter Zaťko mal v porovnaní s Josefom Drachovským náročnejšie detstvo. Josef sa mohol naplno venovať svojmu vzdelaniu, pretože pochádzal z bohatej rodiny. Vždy bolo o neho postarané a mohol sa sústrediť iba na svoje napredovanie. Zatiaľ čo Zaťko pochádzal z chudobnejšej rodiny a po smrti svojho otca musel pracovať na poli. Neskôr keď začal Peter študovať, mal svoje štúdium sťažené aj tým, že nevedel po maďarsky. Josef vyštudoval gymnázium a neskôr právnickú fakultu na ktorej získava titul doktor práv. Peter vyštudoval obchodnú akadémiu. Po jej dokončení pokračoval na Vysokej škole obchodnej, kde získava diplom komerčného inžinierstva. Získava kvalifikáciu profesora na obchodných školách vďaka štúdiu na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity. Ako môžeme vidieť, začiatky týchto predstaviteľov boli úplne odlišné. Každý mal iné zameranie a študoval na iných typoch škôl. Obaja však disponovali obrovským talentom a snahou zmeniť politické myslenie v Československu, čo sa im do značnej miery aj podarilo.

Počas štúdia na vysokej škole sa ich zameranie začína postupne spájať. Obaja už počas štúdia publikovali množstvo článkov a kníh čím si rozširovali svoje znalosti. Každý z nich síce písal publikácie s iným zameraním, ale cieľ mali rovnaký. Pomocou publikácií sa snažili uľahčovať ľuďom život a priblížiť im politiku. Oboch prvé pracovné skúsenosti pochádzajú z práce v orgánoch štátnej správy.

Josef Drachovský počas života študoval na viacerých školách. Josef chodieval často do zahraničia na rôzne pobyty, kde sledoval fungovanie ekonomiky a financií. Videl ako sa riadi štát inde a dokázal si porovnať situáciu a nás a v zahraničí. Na základe toho vedel písať plusy a mínusy. Výsledkom toho bol aj fakt, že vždy po návrate, napísal Josef nejakú Vedecký časopis FINANČNÉ TRHY, Bratislava, Derivat 2019, ISSN 1336-5711, 2/2019

publikáciu. V publikáciách opisuje život v inej krajine. Ich vládu, politiku, ekonomiku, právo, financie a podobne. Vždy sa snažil priniesť si toho čo najviac a tie najlepšie myšlienky chcel aplikovať vo svojej krajine. Na rozdiel od Zaťka, nepracoval Josef iba v orgánoch štátnej správy ale bol aj dôležitou osobou v školstve.

Obaja si však vo svojich profesoroch našli vzor a začali s nimi spolupracovať. Pre Josefa Drachovského to bol Albín Bráf a pre Petra Zaťka Imrich Karvaš.

Svoje názory presadzovali veľmi svojsky. Nie vždy sa to vrchnosti páčilo a preto boli za svoje názory a politické dianie vo väznení. Zatiaľ čo Josefa Drachovského odsúdili za kolaborát na osem mesiacov väzenia, Petra Zaťka odsúdili na tri roky odňatia slobody za vlastizradu.

Obaja si museli pevne stáť za svojimi názormi a svojim politickým presvedčením. O oboch je známe, že počas svojho života vydali veľké množstvo publikácií, kníh, článkov a časopisov. Josef Drachovský písal o financiách ako o vede. Rozoberal ich históriu, súčasnú finančnú politiku, ale aj finančné právo. Peter Zaťko zase písal najmä o témach z oblasti ekonomiky. Drachovský ďalej svoje publikovanie rozšíril o články ohľadom daní a účtovníctva. Peter Zaťko zase svoje články písal pre bežných ľudí. Snažil sa im uľahčiť život a preto jeho publikácie obsahovali aj viacero rád. Vo svojich dielach sa tiež zaoberal československo-maďarskými vzťahmi.

Peter Zaťko písal v novinách články o úveroch. Najmä sa snažil zjednodušovať získavanie úverov obyčajnými ľuďmi. Okrem úveru vydáva aj články týkajúce sa Hospodárskej politiky. Vo svojom článku s názvom *Ako vyzerá tá agrárnosť Slovenska* písal o často diskutovanej téme v politike. Tou bolo, že Slovensko by sa malo zamerať na poľnohospodárstvo, zatiaľ čo Česko sa má sústrediť na priemysel. Peter Zaťko však toto tvrdenie kritizoval. Myslí si, že Slovensko nemá špeciálne podmienky pre poľnohospodárstvo, iba je v ňom zamestnaných veľmi veľa ľudí. Snažil sa o industrializáciu Slovenska v čom videl riešenie tohoto problému.

Josef Drachovský sa svojim spôsobom tiež venoval tejto problematike vo svojich prednáškach. Svoje prednášky neskôr zhrnul do knihy, ktorú nazval *Šest přednášek o hospodářské krizi*. V týchto prednáškach nerozoberá len samotný pojem kríza, ale aj jej príčiny a riešenia. Nevidel problémy v tom, že Slovensko sa má zamerať na poľnohospodárstvo a Česko na priemysel. Tvrdí, že aby nevznikala kríza je dôležitá výmena

tovarov a služieb. Tvrdí, že sa nemusí v každej krajine vyrábať alebo pestovať všetko. Je na krajinách aby sa dohodli na výmene tovarov a služieb. Týmto nemôžu stratit' ale iba získať. Je toho názoru, že kríza môže vzniknúť iba z dôvodov, ktoré ľudia nedokážu ovplyvniť. Medzi tieto dôvody zaraďuje neúrodu kvôli zlému počasiu, prírodné katastrofy, epidémie, pokles obyvateľov, zmeny klímy a podobne. Kríza nemôže vzniknúť z dôvodu zlej organizácie v štáte.

Tieto ich rozdielne názory neboli spôsobené iba ich inou politikou. Peter Zaťko bol viac za slovenskú autonómiu. Viac sa orientoval na Slovensko a snažil sa práve pre Slovákov vytvoriť čo najlepšie podmienky pre život. Bojoval za ich práva. Samozrejme mal pročeskoslovenské názory. Pracoval tak, aby sa žilo všetkým dobre, ale vždy keď sa dalo, viacej si zastával Slovákov. Naopak Josef Drachovský sa snažil zlepšovať život Čechov.

Obaja boli významnými politikmi v tomto období. Už ako bolo spomínané, od narodenia boli rozdielni. Každý sa venoval inej oblasti, mal iné záujmy. Inak presadzovali svoju politiku. Spoločné však mali to, že sa vždy snažili všetko riešiť tak, aby pomohli občanom na ktorých im veľmi záležalo.

Jedným z najznámejších diel, ktoré napísal Josef Drachovský bolo dielo *Finanční věda*. Osem kapitol, v ktorých popisuje základné pojmy týkajúce sa daní a poplatkov, inventúry, účtovníctva a rozpočtov. Okrem tohoto je jeho dielo venované aj kontrole a spôsobom účtovania.

V diele opisuje vývoj ale aj súčasnú situáciu vo verejných financiách a národnom hospodárstve. Opisuje ako sa postupne menili názory a postoje. Analyzuje prečo zmeny vznikali a hodnotí, ktoré zmeny boli alebo neboli pre krajinu a samotných ľudí prospešné. Zaoberá sa daniami, ale aj štátnym dlhom. Zdôrazňuje potrebu vyberania daní a ich vplyv na štátny dlh. Charakterizuje tu základné typy daní a aj spôsoby akým štátny dlh ovplyvňujú. Hodnotí, ktoré z daní sú prospešné a teda mali by sa vyberať a ktoré práve naopak sú svojim spôsobom zbytočné a ich platenie by sa mohlo zrušiť.

Svoje publikácie, a táto nebola výnimkou, písal veľmi jednoducho. Jeho diela boli určené širokej verejnosti, preto sa snažil ich podať jednoducho, zrozumiteľne a prehľadne, aby nikto nemal problém pochopiť jeho myšlienky a názory a dokázal sa v diele čo najlepšie a najrýchlejšie orientovať.

Na rozdiel od Josefa Drachovského, Peter Zaťko sa vo svojich dielach venoval najmä možnostiam získavania úveru. Jeho hlavným cieľom bolo zjednodušovať prácu roľníkom. Opisuje im všetky možnosti získania úveru a tým možnosti rozšíriť svoje činnosti. Venuje sa najmä hospodárskym problémom a problémom roľníkov. Preto ho mnohí volali Peter Zaťko – Slovenský národohospodár.

Zameriava sa taktiež ale aj na československo-maďarské vzťahy. Často mal veľmi veľa informácií o ekonomickej, finančnej a politickej situácii v Maďarsku. Vedel konkrétne o všetkých názoroch, zmenách, opatreniach, ktoré sa v krajine diali. Tieto poznatky zaznamenával a informoval o ich Československú verejnosť. Snažil sa niektoré z postojov, ktoré zachytil v Maďarsku pretransformovať aj do Československa.

Jedným z najvýznamnejších a zároveň vrcholným dielom Petra Zaťka je dielo s názvom „*Domácka výroba najmä na Slovensku a na Podkarpatskej Rusi*.“ Vďaka tomuto dielu bol udelený titul „*Rerum commercialium doctor*.“ V tomto diele sa venuje všetkým typom výroby, ktoré podrobne charakterizuje. Výrobu má rozdelenú do viacerých kapitol na základe roku v ktorom sa ktorý spôsob výroby používal. Jednotlivé podkapitoly tvoria konkrétny druh výroby a výrobkov. Či už ide o textil alebo výrobky drevené, kovové, hlinené, slamené, prútené a tak ďalej. Analyzuje výrobu zvlášť na Slovensku a zvlášť na Podkarpatskej Rusi. Nielenže tieto spôsoby výroby a výrobkov opisuje, ale zameriava sa aj na ich štatistiku. Samostatná kapitola je venovaná košíkárskej výrobe. Nesmú tam samozrejme chýbať ani informácie o výmennom obchode a súkromnom hospodárstve.

Počas analyzovania týchto dvoch významných predstaviteľov môžeme povedať, že ich publikácie sa značne odlišovali. Zatiaľ čo sa Josef Drachovský zameriaval na celú verejnosť, Peter Zaťko si vybral užší okruh obyvateľov a to roľníkov. Josef opisuje finančnú situáciu na základe svojich poznatkov o daniach, poplatkoch, účtovníctve a verejnom dlhu. Naopak Peter získava inšpiráciu v Maďarsku a snaží sa čo najviac zlepšiť život roľníkom.

Aj keď sa každý z nich sa zameriava na iný okruh obyvateľov a inú časť ekonomiky, môžeme povedať, že obom išlo o to isté. Zlepšiť život ľudí v krajine a vytvoriť im čo najlepšie podmienky. Vytvoriť také politické, ekonomické a finančné usporiadanie v krajine, kedy by krajina fungovala a obyvatelia by mali vytvorené dôstojné podmienky pre život. Taktiež by sa podieľali na spoločenskom dianí a fungovaní krajiny rôznymi daniami a poplatkami, tak ako to opisuje Drachovský vo svojich dielach. Zo strany štátu by

bolo obyvateľom aj pomáhané formou úverov a pôžičiek na rozvoj ich podnikateľského zamerania tak ako to vo svojich dielach opisuje Zaťko.

Záver

Pri všetkých predstaviteľoch, ktorých sme si spomenuli vieme presne definovať ich ciele a vízie. Už počas študovania na školách mali jasné predstavy o tom, čo by chceli v spoločnosti zmeniť a aké podmienky preto musia splniť. Nenechali sa ovplyvniť okolím a niekedy aj nepriaznivými podmienkami v krajine. Stáli si za svojimi názormi, ktoré tvrdo presadzovali. Zverejnili vlastné publikácia, ktoré boli dostupné pre všetkých občanov. Mnohokrát boli za svoje názory aj odsúdení. Taktiež bol na nich často vyvíjaný obrovský tlak, ktorý ich prinútil odísť z krajiny. Nikdy sa však nevzdali a vždy robili všetko pre to, aby dosiahli svoj cieľ a presadili vlastný názor.

Cieľom našich príspevkov bolo analyzovať predstaviteľov v tomto období, ktorí sa najviac zaslúžili o zmeny v Rakúsko – Uhorsku. Taktiež sme si predstavili diela najvýznamnejších predstaviteľov tohoto obdobia, ich život a ekonomické myslenie. Analyzovali sme ich najvýznamnejšie publikácie, ktoré často ovplyvnili ekonomický, politický a finančný vývoj v krajine.

Výsledkom tejto analýzy je poznanie čo všetko sa z obdobia Rakúsko – Uhorska prenieslo až do dnešného obdobia. Zistili sme ako reagovali politici v tomto období, aké mali názory a čo patrilo medzi ich hlavné ciele. Spoznali sme politické a ekonomické myslenie jednotlivých predstaviteľov a ich najvýznamnejšie publikácie. Mnohé názory sú totožné s názormi s ktorými sa stretávame v aktuálnom politickom a ekonomickom dianí.

Čo sa týka záverečného porovnávania dvoch významných predstaviteľov, Petra Zaťko a Josefa Drachovkého, dokázali sme, že aj keď mali predstavitelia rozdielne názory na riešenie problémov, vždy robili všetko preto, aby vyšli v ústrety všetkým ľuďom. Tvorili zákony pre ľudí a v ich prospech. Nezaujímalo ich vlastné blaho, ale blaho všetkých občanov. Vždy boli tak odhodlaní presadzovať vlastné názory, že veľmi často sa dostali do rozporu s inými predstaviteľmi. Rozpory boli také silné, že mnohí museli z Rakúsko – Uhorska utiecť alebo dokonca boli odsúdení. Nikdy sa však svojich názorov nevzdali.

Ing. Mgr. Peter Baláži, PhD.
Ekonomická univerzita v Bratislave
Národohospodárska fakulta, Dolnozemska cesta 1
852 35 Bratislava 5

Vedecký časopis FINANČNÉ TRHY, Bratislava, Derivat 2019, ISSN 1336-5711, 2/2019

Email : peter.balazi@gmail.com, peter.balazi@euba.sk

Zoznam použitej literatúry

1. BALÁŽI, Peter a kol. *Historiografia financií na území Slovenska*. Praha : Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-484-3.
 2. BALÍK, S. - Holoušek, V. - Holzer, J. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2003. 180 s. ISBN 80-210-3307-X.
 3. BOGDAN, H. 2002. *Historia Habsburgů. Sedm století rodu*. Praha : Brána 2003. ISBN 80-7243-188-9.
 4. CAHA, J. 1921. *Finanční věda a finanční právo*. Zároveň příspěvek ku právní noetice. Brno : Nakladatelství Barvič et Novotný, 1921. 160 s.
 5. CAMBEL, Samuel. *Dejiny Slovenska III: (od roku 1848 do konca 19. storočia)*. Bratislava : Veda, 1992. 1. vyd, 829 s. ISBN 80-224-0078-5.
 6. DRACHOVSKÝ, J. 1922. *Finanční věda*. Praha : Nákladem vlastním – v komisi spolku československých právníku „Všehrd“ v Praze. Praha – Smíchov : Knihtiskárna „Typus“, 1932. 141 s.
 7. DRACHOVSKÝ, J. 1932. *Průhled finančního hospodářství v Československé republice*. 2. vyd. Praha : Ústřední nakladatelství, knihkupectví a papírnictví učitelstva šeskoslovenského, 1922.
 8. GAJDOŠ, M. 1997. *Zomáš Garrigue Masaryk*. Sliac: Vlastným nákladem, 1997. 75 s. ISBN 80-221-0096-X.
 9. GRÚŇ, L. *Dejiny daní, poplatkov a cla*. Bratislava : Holoprint, 2000. 156 s. ISBN 80-967243-2-0.
 10. HOLMAN, Robert a kol. *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: C.H. Beck, 2001, 2. vyd.,. ISBN 80-7179-380-9.
 11. KANBAY, F. 2001. *Lexikon osobností 20. století..* Bratislava : Svornosť, 2002. ISBN 80-88915-08-2.
 12. KLIMEK, A. *Vítejte v první republice*. Praha : Havran, 2003. 301 s. ISBN 80-86515-33-8.
 13. KOVÁČ, D. et al. *Slováci v prvej svetovej vojne 1914-1918. Pramene k dejinám Slovenska a Slovákov*. Bratislava : Banská Bystrica, 2010. ISBN 978-80-8119-027-8.
 14. KOVÁČ, D. et al. 2008. *Slovensko v 20. storočí. Prvá svetová vojna 1914.1918*. Bratislava : Veda, 2008. ISBN 978-80-224-1014-4.
- Vedecký časopis FINANČNÉ TRHY, Bratislava, Derivat 2019, ISSN 1336-5711, 2/2019

15. KOVÁČ, D. 2008. *Prvá svetová vojna: 1914-1918*. Bratislava : Ceda, 2008. 323 s. ISBN 978-80-224-1014-4.
16. KOVÁČ, D., a kol. 2012. *Slováci po rakúsko-uhorskom vyrovnaní*. Bratislava : Literárne informačné centrum, 2012. 400 s. ISBN 978-80-8119-061-2.
17. KOVÁČ, D. 2010. *Slováci v prvej svetovej vojne 1914-1918: zmeny na politickej mape Európy a odchod Slovenska z Uhorského kráľovstva do Česko-Slovenskej republiky*. Bratislava : Literárne informačné centrum, 2010. 359 s. ISBN 978-80-8119-027-8.
18. LAŠTOVKA, K. 1929. Dejiny organizace politickej správy v Československej republike. In *Slovník veřejného práva Československého*. Brno, 1929, sv. 1.
19. NEUPAUEROVÁ, Z. – VÁLEK, J. 2009. Historický vývoj daní ako hlavný zdroj financovania verejných potrieb na území Slovenska. In *Financie a riziko*. Bratislava : EKONÓM, 2009.
20. OPAT, J. 1990. *Filozof a politik T. G. Masaryk 1882.1893*. Praha: Melantrich, 1990. 472. ISBN 80-7023-044-4.
21. SKED. A. 1989. *Úpadek a pád habsburské říše*. Praha : Grantis, 1995. ISBN 80-8584600-4.
22. ŠVEHLA, Antonín. *Mistr politických kompromisu*. Argo, 2001. ISBN 80-7203-366-2 360
23. TAYLOR, J.P.A. 1998. *Poslední století habsburské monarchie: Rakousko-Uhersko v letech 1809-1918*. Brno : Barrister & Principal, 1998. 372 s. ISBN80-85947.26-9.
24. UNČOVSKÝ, Ladislav. Niektorí ekonómovia na Slovensku pred rokom 1848. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2011, roč. 40, č. 1, s. 102-126. ISSN 0323-262x.
25. UNČOVSKÝ, Ladislav. Predstavitelia ekonomického myslenia na Slovensku v rokoch 1848-1918. In: *Ekonomické rozhľady: vedecký časopis Ekonomickej univerzity v Bratislave*. Bratislava: Ekonomická univerzita v Bratislave, 2008, roč. 37, č.1, s. 88-100. ISSN 0323-262X.

